

Co vlastně znamená Obamovo znovuzvolení pro mezinárodní politiku?

Americké volby rozhodly spíše relativně dobré zprávy ohledně americké ekonomiky než cokoli, co prezident Obama udělal na mezinárodním poli. Přesto je dobré si připomenout, jakou zahraniční politiku voliči odměnili výrazným potvrzením prezidentova mandátu:

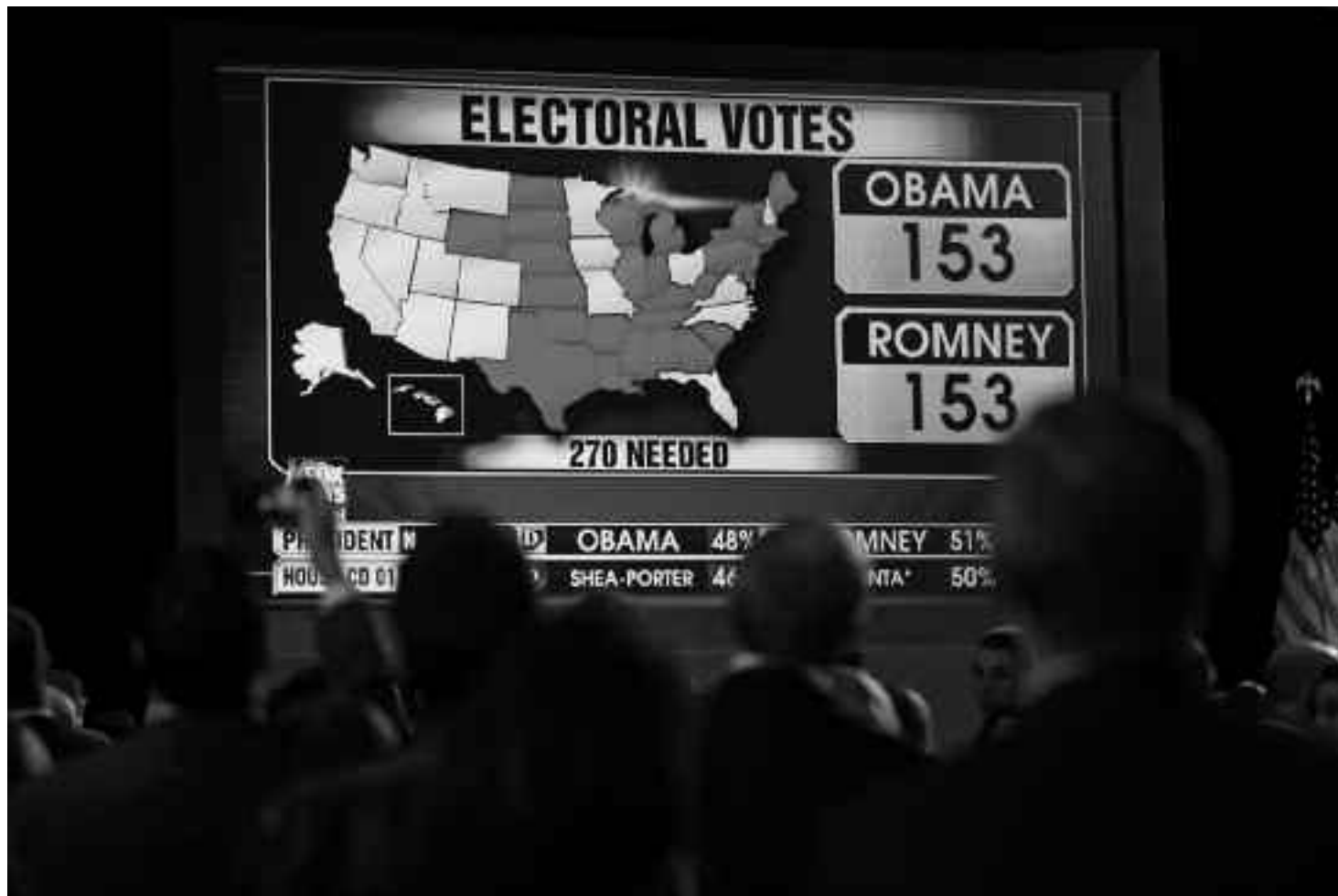
Obama na vlastní oči dohlédl na zabití bin Ládina, což se za sedm let nepodařilo ani válečnému prezidentovi Georgi W. Bushovi. Obama pomalu, ale jistě stahuje americké vojáky z Iráku a Afghánistánu, přičemž se snaží udržet v těchto zemích trochu amerického vlivu. Neváhal také vystupňovat kampaň na cílené zabíjení nepohodlných osob bezpilotními letouny i za cenu vysokých obětí na civilním obyvatelstvu. Když potřebovali rebelové v Libyi leteckou podporu proti Kaddáfího tankům a letadlům, pak ji v klíčový moment v omezené míře dostali. Obama se také nepouštěl do výraznějších rétorických útoků na Rusko ani na Čínu.

Překročení Carterova stínu

Největším Obamovým neúspěchem tak v předvolebním klání bylo fiasko při nezvládnutém útoku na americké velvyslanectví v Bengházi. Ostudou se pomalu, ale jistě stává přihlížení občanské válce v Sýrii, která už si vyžádala desetitisíce obětí, zejména v řadách nevinných civilistů. Obamovi se také nepodařilo nijak posunout proces zformování nezávislé Palestiny, a pozadu zůstaly i slavné pražské sliby ohledně dalšího snižování počtu jaderných zbraní. Íránský jaderný program je pod velkým tlakem sankcí, ale podle všeho pokračuje dál. Tyto neúspěchy však nebyly pro voliče v Americe tak zásadní. Obamovi se tak podařilo pře-

kročit stín Jimmyho Cartera, kterému právě neúspěch při osvobození rukojmí v Íránu a přílišný idealismus zlomily po prvním volebním období vaz.

Co však znamená Obamovo zvolení pro následující čtyři roky v americké zahraniční politice? Na nejvyšší úrovni uvažování ohledně mezinárodního systému bude Obama pokračovat v řízeném přehodnocování vedoucí role Spojených států, kdy ostatní rostoucí velké ekonomiky budou zákonitě dostávat i větší prostor v mezinárodních vztazích. Obama není žádný válečný štváč, a bude se proto chtít za každou cenu vyhnout ozbrojeným střetům, pokud ovšem bude mít americké i světové veřejné mínění jasně na své straně. Pomalu se tak pomáhá ustavit norma, že důležité státy mezi sebou neřeší klíčové problémy za pomoci přímého vojenského úderu. O to důležitější však jsou další formy soupeření, od kyberšpionáže přes ovládání zahraničních trhů až po šíření vlastních norem a hodnot. Jak ukázalo arabské jaro, radě států přijde drahá armáda vhod především při boji s potlačovanou opozicí. Spíše než zničující konvenční války je tedy třeba obávat se o politické svobody lidí, kteří chtějí změnit svou vládu. Spojené státy jim v tom však příliš nepomohou, maximálně mohou dodávat technologické know-how ohledně efektivního využití sociálních sítí a chytrých mobilních telefonů. Občas sice američtí představitelé budou schopni vyslat pěkný rétoric-

Pohled na volební party příznivců republikánského prezidentského kandidáta Mitta Romneyho v době, kdy měli oba uchazeči stejný počet získaných volitelů.

Jessica Rinaldi, Globe Media/Reuters

ký balónek s odkazem na Martina Luthe-
ra Kinga, Gándhího či sametovou revol-
uci, ale to vězněným a šikanovaným zase
tolik nepomůže.

Na regionální úrovni bude nejdůležitěj-
ší změna pozornosti směrem k jihový-
chodní Asii. Rychle rostoucí ekonomiky
velmi lidnatých zemí, jako jsou Indonésie,
Malajsie, Vietnam, Thajsko či Filipíny, ne-
mají nijak velkou radost z rostoucího vli-
vu Číny v oblasti. Budou tedy hledat spo-

jence, a Amerika je na tuto roli dobře při-
pravená. Za své bezpečnostní záruky mů-
že získat jednodušší vstup na trhy i poli-
tický vliv. Čína samotná má své zájmy
právě spíše ve svém blízkém okolí, a zby-
tečný konflikt s vojensky mnohem silněj-
šími Spojenými státy si rozhodně nepřeje.
Soupeření nastane zejména v přístupu
k nerostným surovinám, nicméně ani
americké, ani čínské firmy neplánují ak-
tivně požadovat po svých vládách vojen-

ské intervence na prosazení odpovídajíc-
ích těžebních koncesí.

V Afghánistánu se Obama zřejmě spo-
kojí s udržováním doutnajícího konfliktu,
kdy se v Kábulu udrží loutkový režim
a v provinciích se vrátí k moci lokální vůd-
ci, kteří občas budou spolupracovat s Ká-
bulem a občas s Tálibánem. Pokud by Tá-
libán plánoval rozsáhlou ofenzivu na Ká-
bul, bude zřejmě podobně jako při útoku
Kaddáfího jednotek na Bengházi stačit
použít americká letadla a rakety na jeho
odražení. Tento scénář je sice z americké-
ho hlediska stabilní, nicméně velmi depre-
sivní pro lidi žijící v Afghánistánu, kteří se
vsudypřítomného násilí jen tak nezbaví.
Do situace v Afghánistánu se navíc budou
čím dál tím více míchat kromě Pákistán-
ců, Uzbeků, Tádžiků a Íránců také Indové,
Číňané a možná i Rusové. Obamovou noč-
ní mýrou je z tohoto hlediska pád nepo-
pulárního Karzáiho, protože by situaci dá-

Zdroje

- Walter Mead: The Carter Syndrome, Foreign Policy, January 4, 2010
- Joseph Nye: The Future of Power, Public Affairs, 2011
- The World Tomorrow with Julian Assange, <http://worldtomorrow.wikileaks.org/>
- Rusko: Obchodní a ekonomická spolupráce, Businessinfo.cz, <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/rusko-obchodni-a-ekonomicka-spoluprace-s-cr-19089.html>
- USA: Obchodní a ekonomická spolupráce, Businessinfo.cz, <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/spojene-staty-americke-obchodni-a-ekonomicka-18551.html>

le destabilizoval. To je smutná tečka za idealistickými vizemi o moderním afghánském státu, které doprovázely americkou invazi před dlouhými jedenácti lety.

Sud prachu na Středním východě

Na Středním východě si Obama nepřeje válku, ale je velkou otázkou, zda se mu podaří využít americký vliv natolik, aby se to splnilo. Krize v Sýrii je velmi dramatická a může do ní začít zasahovat Turecko, Írán i Irák. Izrael, ač má svůj odstrašující jaderný arzenál, nebude chtít za žádnou cenu Íránu dovolit, aby se zařadil vedle Pákistánu mezi jaderné mocnosti. Na druhou stranu by útok na Írán, který by zřejmě vedl i k lokálnímu radioaktivnímu zamoření, vyvolal velmi silné protiizraelské reakce. Ty jsou problematické především v sousedním osmdesátimilionovém Egyptě, který je pro osmimilionový Izrael mnohem nebezpečnějším protivníkem než Sýrie, navíc přímo sousedí s pásmem Gazy, které Egypt kdysi spravoval.

Aby Obama z této nepřehledné a výbušné situace vybruslil, bude muset hodně zatlačit na Izrael, aby přestal stavět na okupovaných územích nová města a aby začal realističtěji uvažovat o brzkém vytvoření nezávislého palestinského státu. Za to budou muset Spojené státy nabídnout přinejmenším formální garance ve smyslu článku 5 NATO, tj., že budou jakýkoliv útok na Izrael pokládat také za útok na Spojené státy. Taková jednání vůbec nebudou jednoduchá, mohou snadno zkrachovat z vnitropolitických důvodů, a mohou se klidně na dlouho protáhnout.

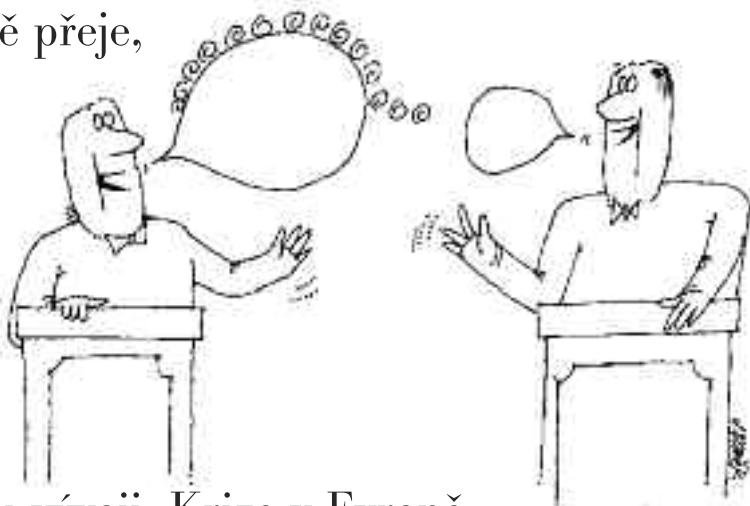
Určitou naději představuje pouze to, že se Obama bude snažit zapsat do historie a opravdu si zasloužit Nobelovu cenu za mír, které je držitelem. Nepůjde mu tolik o znovuzvolení, a tak si bude moci rétoricky více dovolovat a bude mít na tyto komplikované záležitosti také trochu více času. Navíc si dobře uvědomuje, že pocit bezvýchodnosti a beznaděje ohledně budou-

nosti, který v současné Palestině oprávněně panuje, vytvoří další generaci cynických a nenávidných mladých lidí. V tomto ohledu může pozitivní vize pro konkrétní budoucí uspořádání sehrát důležitou roli.

Ve světle vývoje v Asii a na Středním východě je v Evropě z amerického pohledu naštěstí relativní geopolitická nuda, z níž však vystupuje zápas o budoucí podobu Evropské unie. Současná dluhová krize nahrává centralizujícím tendencím, neboť zadlužené státy musejí přistupovat na podmínky věřitelů, a nebo čelit roz-

pomoci amerických zbraní, je v dnešním světě totiž přežitá. Ruský vliv se šíří mnohem moderněji, a to za aktivní pomoci řady Evropanů. Jedním z architektů klíčového německo-ruského energetického spojení je bývalý německý spolkový kancléř Gerhard Schröder. Český tým hraje v prestižní a bohaté ruské hokejové lize. Na české kabelové televizi si každý může porovnat zpravodajství ze CNN s profesionálně vyhlížejícím kanálem Russia Today, který vysílá i atraktivní věci jako talk show Juliana Assange, jenž

Obama si určitě přeje, aby se Evropa trochu více sjednotila pod efektivnějším vedením, které by dokázalo čelit nepříznivému hospodářskému vývoji. Krize v Evropě totiž postihuje i americké firmy a americké banky. Podle Obamy nemá být Evropa z amerického hlediska vnímána jako problém, nýbrž jako důležitý pomocník k řešení akutnějších problémů jinde.

řeným milionovým davům v případě úplného hospodářského krachu. Obama si určitě přeje, aby se Evropa trochu více sjednotila pod efektivnějším vedením, které by dokázalo čelit nepříznivému hospodářskému vývoji. Krize v Evropě totiž postihuje i americké firmy a americké banky. Podle Obamy nemá být Evropa z amerického hlediska vnímána jako problém, nýbrž jako důležitý pomocník k řešení akutnějších problémů jinde.

Americká soft-power v Evropě

Je potřeba přiznat, že Obamu příliš netrápí vzrůst ruského vlivu v Evropě. Představuje invazních ruských tankových jednotek, před kterými je potřeba Evropu bránit za

hovoří s šéfem Hamásu nebo Slavojem Žižekem.

Na souboj o vliv pomocí tzv. *soft-power* či *smart power* jsou Američané koncepčně připraveni, v USA hodně citovanou knihu v tomto ohledu napsal Joseph Nye. Důležité v těchto střetech jsou nakonec představy a myšlenky konkrétních lidí v konkrétních státech. Například v České republice proběhnou z hlediska americké administrativy dva klíčové souboje. Ten pro Obamu důležitější se týká obří (a dost možná zbytečně drahé) zakázky na dostavbu Temelína. Americký velvyslanec Norman Eisen srdnatě bojuje za ameriko-asijský Westinghouse. Dobře si totiž uvědomuje, že právě toto by reálně posílilo americký vliv v České republice mno-

hem víc než rétorické figury či vzletné smlouvy o spolupráci. Rusové jsou však velmi silnými soupeři, a soudě podle drobných náznaků v médiích mají zatím spíše navrch. Bylo by pěkné, kdyby se o této zakázce za desítky miliard rozhodovalo v referendu, možná by pak měl Westinghouse větší šanci.

Druhý zajímavý souboj je z hlediska Američanů prezidentská volba. Obama ví více než dobře, jak důležité je, odkud získává politik peníze na kampaň. Z tohoto hlediska je pro něj Miloš Zeman kandidátem ruských zájmů. Pokud si jej občané České republiky sami svobodně zvolí (jako to udělali s komunisty v roce 1946), bude to pro USA jasný signál, že svůj souboj o vliv prohrávají. Američané to nemají jednoduché, celková obchodní výměna České republiky s Ruskem činila v roce 2011 13 miliard dolarů, kdežto s USA pouze 6 miliard. Ve světle mnohem horších problémů a fiskálního nedostatku však nelze očekávat, že by Obamova administrativa na takový nepříznivý vývoj zareagovala výrazným zvýšením prostředků na posílení pozic v České republice, spíš se bude snažit efektivněji bránit současné pozice.

Ostatní kandidáti na prezidenta jsou Američanům celkem lhostejní, z hlediska jeho osobních vazeb by jim zřejmě vyhovoval Vladimír Dlouhý, který dlouhodobě spolupracoval s velmi vlivnou americkou firmou Goldman-Sachs a bude mít z této doby řadu důležitých známých, kterým bude moci v noci volat na mobil, až půjde o něco finančně zajímavého. Obamu by jistě potěšilo i vítězství Vladimíra Franze, neboť by potvrdilo pověst České republiky jako malého, klidného kulturního národa, který má smysl pro humor i recesi, a kam se vyplatí zajet se podívat na návštěvu. Na fotkách s předními evropskými státníky by pak navíc měl někoho, kdo je ještě barvitější než on sám.

Kryštof Kozák je vedoucí Katedry amerických studií Institutu mezinárodních studií FSV UK.

krystofkozak@yahoo.com